

KOMPETANSE

Informasjoner om utdanning og arbeidsmarked

Nye lokaler — Nye utfordringer

Utredningsinstituttet flyttet inn i nye og trivelige lokaler i februar. Munthesgate 29 — en ikke ukjent adresse hvor NAVF holdt

til tidligere. Vi nyter vår nye tilværelse med større kontorer, og flere fysiske muligheter for å holde et faglig miljø levende og i

utvikling. Vi er også i ferd med å kjøpe inn nytt EDB-utstyr slik at alle får sin egen PC. Dette gir muligheter for effektivisering og for å få utnyttet vårt rikholdige statistiske materiale bedre. Visse forhåpninger har vi også til at det kan bli en god gjensidig faglig kontakt mellom de tre samfunnsforskningsinstituttene som nå befinner seg vegg i vegg i Munthesgate 29 og 31 — Institutt for samfunnsforskning, INAS og oss.

De faglige utfordringene er mange. Noen ligger også i forlengelsen av vinterens og vårens offentlige politiske debatt, som har vært rikere på utdanningspolitiske temaer enn på mange år. Det har dreid seg både om de "middelmådige universiteter" sett fra Harvard og om den

dårlige studiefinansieringen. Nedskjæringen i universitetenes budsjetter like før årsskiftet satte fart i diskusjonen om privatiseringstendensene ved universitetene. Det er igjen blitt livlig blant studentene — ikke bare i Norge. Konturene øynes av et nytt internasjonalt studentopprør mot skjerpede opptakskrav/ elitisering, økte studiegebyr og offentlig sulfeføring av høyere utdanning.

Dette nummeret av KOMPETANSE gir som vanlig smakebiter av hva vi holder på med og er opptatt av. Mye av stoffet kan kaste lys over spørsmål som er berørt i den utdanningspolitiske debatten.

FEH

Kompetanse

Informasjoner om utdanning og arbeidsmarked.

Utgitt av NAVFs utredningsinstitutt.

Munthesgt. 29
0260 OSLO 2.

Telefon (02) 55 67 00

Redaktør:

Utredningsleder Fride Eeg-Henriksen

Redaksjonen avsluttet 10.4.87

Innhold

Universitetsdebatten og studentenes situasjon	s. 2
Hver femte student har barns.	3
Tilgang-bestand-avgang	s. 4
Yrkesretting på fransk og norsk	s. 5
To prosjekter om personalopplæring	s. 6
Substitusjon på arbeidsmarkedet	s. 7
Kompetanse i verksted-industrien	s. 8
Bestillingsseddel	s. 9
Dette jobber vi med	s. 11
Noe å tenke på	s. 12

Universitetsdebatten og studentenes situasjon

Studentene demonstrerer igjen. I Frankrike, Mexico, Spania — og i Norge. Det har blant annet dreid seg om protester mot offentlig sulteføring av høyere utdanning. Studentenes økonomiske situasjon har stått i fokus, og misnøyen med undervisnings-tilbudet har begynt å bli tydeligere uttrykt her i landet.

Resultatene fra Utredningsinstituttets undersøkelse "Studentenes tidsbruk og studieforhold" (rapportene "Trenghet eller trivsel" og "Belastning eller berikelse") forteller sitt tydelige språk om hvordan studentene har det. De studerer på deltid og har yrkesarbeid på grunn av gjeldsfrykt og fordi lånene ikke strekker til. Dette fører igjen til dårlig studieprogresjon. De er misfornøyde med undervisnings-tilbudet: Aktiviseringen er for dårlig, det er liten sammenheng i undervisningstilbudet. Blant hovedfagsstudentene oppgir nesten 40 prosent at de har fått for

lite eller ikke god nok veiledning. Biblioteket brukes ikke regelmessig, og mange mangler en fast gruppe av medstudenter som de drøfter faglige spørsmål med.

Vi ser at antall hovedfagsstudenter innen en del studier går ned. Allerede fra slutten av åttitallet vil antallet 20-åringer her i landet synke — fra ca. 68 000 til et bunnivå i 1997 på 53 000. Ungdom, studenter og forsker-rekrutter kan raskt bli en mang-
elvere.

Vinterens og vårens universitetsdebatt berørte i overraskende liten grad disse perspektivene. Gudmund Hernes foreslo systematiske bedømmelser av undervisningen fra studentenes side som virkemiddel for å bedre undervisningen. Det spørres om det er veien fram for å gjøre universitetene til et bra sted å være og et bra sted å lære. En ting er å vurdere kvaliteten av gitt tilbud — her vil sikkert meningen være delte. Det viser seg også i "Studentenes tidsbruk og studieforhold": 70 prosent synes forelesningene er varierende, 20 prosent synes de er overveiende gode og 9 prosent at de er overveiende dårlige. En helt annen ting er naturligvis å bruke

resultatene av slike evalueringer — og å tenke nytt og konstruktivt: Fantasi og ressurser må til for å komme fram til et bedre undervisningstilbud.

For å si det med tidens terminologi: utvikle en bevisst personalpolitikk som også omfatter studentene. Medarbeidersamtaler og smilekurs? Kurs i studieteknikk og mer skrivetrening? Mer direkte kontakt mellom student og lærer, mer gruppeundervisning, veiledning, mer tilbakeføring til studentene?

Hovedfagstudentene bør tilbys deltakelse i større forskningsprosjekter og bedre veiledning. Mulighetene er sikkert flere. Her ligger utfordringer til universitetenes administrasjon og vitenskapelige ansatte om å ta undervisningen alvorlig. Slike spørsmål vil vi arbeide mer med ved U-avdelingen fra høsten av.

Behovet for at flere gis økonomisk mulighet til å studere på heltid for å være aktive deltakere i et studentmiljø begynner også å bli erkjent av flere enn studentene selv. Dette er nok et viktig moment i diskusjonen om strategiene for å bedre universitetenes kvalitet.

FEH

Hver femte student har barn

Prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold" nærmer seg nå slutten. Sluttrapporten vil være klar en gang over sommeren. Til nå foreligger tre notater: "Trenghet eller trivsel?", "Belastning eller berikelse?" og

"Tid til studier?". De to første notatene bygger i hovedsak på en spørreskjemaundersøkelse med 2.595 respondenter. I det siste notatet tar vi utgangspunkt i 663 studenters tidsregistreringer i løpet av en uke i mars 1985.

Tid til studier?

Gjennomsnittsstudenten bruker 26,5 timer i uken til studierelevante aktiviteter (pause etc. er

ikke medregnet) og 10,1 timer til inntektsgivende arbeid. Vi har ikke målt tid brukt til omsorgsarbeide, men gjennom å sammenligne studenter med og uten barn får vi likevel et bilde av hva det innebærer å kombinere studentrollen med foreldrerollen. Studenter som har barn bruker 8,1 timer mindre pr. uke til studier enn det deres medstudenter uten barn gjør.

Studentmødre og studentfedre

Vi fant nesten ingen forskjeller i tidsbruk mellom kvinnelige og mannlige studenter uten barn. Blant studentene med barn derimot, fant vi store tidsbrukforskjeller: Mannlige studenter med barn har inntektsgivende arbeid i 14,9 timer mer pr. uke enn kvinnelige studenter med barn. Kvinnelige og mannlige studenter uten barn arbeider gjennomsnittlig nøyaktig like mange timer i uken. Kanskje litt overraskende er det mennenes studietidsbruk som synker mest når de får barn. Først og fremst skyldes dette sterk økning i yrkesaktivitet. Kvinnene derimot, reduserer sin innsats i yrkeslivet når de får barn. Det ser ut til at kjønnsrollemønsteret

først slår ut i tidsbrukforskjeller når studentene blir foreldre, gjennom at mennene får økte forsørgerforpliktelser, mens kvinnene får økte omsorgsforpliktelser.

Flest kvinnelige studentforeldre

Få av studentene har barn med hverandre. I utvalget er det tre ganger så mange kvinnelige som mannlige studenter som har barn. Den målte tidsbruken tyder på at kvinnelige studenter med barn gjerne er gift med menn som er ferdige med sin utdanning og som kan forsørge dem. Yrkesaktiviteten til de mannlige studentene med barn, tyder på at dette ikke er tilfellet for dem.

Det er neppe bare slurv og uhell som gjør at så mange kvinner får barn i studietiden. Årene med studieforpliktelser og årene med småbarnforpliktelser overlapper lett hverandre dersom den kvinnelige studenten ønsker å være i rute med sine ikke-studerende medsøstre. Dessuten kan det være mer fordelaktig å ha småbarn i studietiden, med uante fleksitidsordninger, enn å vente til en skal etablere seg i yrkeslivet.

LB

Tilgang — Bestand — Avgang

I 1987 legger vi grunnlaget for en vesentlig styrking av avdelingens innsats for å skaffe oversikt over

- den forventede *tilgang* på nye kandidater
- det forventede *erstatningsbehovet* for de ulike kandidatgrupper
- størrelsen på *bestanden* av universitets- og høyskoleutdannede og fordeling på grove næringssektorer.

Dette vil bli publisert som et **TABELLSETT** — foreløpig planlagt annet hvert år, første gang i år. Tallene vil også inngå i en større analyse av **FORSKERREKRUTTERING**. Materialet vil også bli presentert i vår årlige publikasjon om universitets- og høyskoleutdannedes situasjon på arbeidsmarkedet — **UTDANNING OG ARBEIDSMARKED 1987** som vil komme i oktober i år. Ved siden av materialet nevnt ovenfor vil publikasjonen som vanlig inneholde

en oversikt over kandidatens tilpasning til arbeidsmarkedet et halvt år etter eksamen. Nedenfor følger noen smakebiter fra tallene om tilgang, bestand og avgang:

Kvinner i frammarsj — men hvor langt?

Kvinnene kom i flertall blant elever og privatister som fullførte treårig allmennfaglige linjer (tilsvarende gymnas) i 1974-75. De kom i flertall blant nye studenter ved universitetene i 1978. Kvinneandelen for alle studentene ved universitetene hadde kommet opp i 47 prosent i 1985, men bare 30 prosent av uteksaminerte kandidater med høyere grads eksamen var kvinner på det samme tidspunktet. Kvinneandelen har imidlertid vært raskt økende både blant studenter og kandidater. Det vil likevel ta lang tid før dette virker vesentlig inn på bestanden kandidater. I 1980 var omlag 13 prosent av hele bestanden av universitetskandidater kvinner. (I 1985 var andelen økt til omlag 16 prosent etter våre beregninger.)

Filologer med sentrale skolefag på vei ut?

Antallet hovedfags- og magis-

tergradsstudenter som studerte filologifag ble redusert fra 1875 i 1978 til 1310 i 1983. Studenttallet for de mest sentrale skolefag — historie, nordiske språk, engelsk, tysk og fransk - er redusert fra 1481 til 886. For de øvrige filologfagene — arkeologi, kunsthistorie, filosofiske fag, etnologi og folkeminnevitenskap, andre språkfag m.m. — har antallet hovedfags- og magistergradsstudenter økt fra 394 til 424 i samme tidsrom. Studentene har ganske sikkert fulgt gode råd når de ikke har valgt sentrale skolefag. Hvis mange følger slike gode råd, opphører de på et eller annet tidspunkt å være gode.

Universitets- og høyskolekandidatene er unge

Den sterke økningen i kandidat-tallene etter 1970 gjør at gjennomsnittsalderen for bestanden av universitets- og høyskolekandidater er lav. Med utgangspunkt i antall kandidater som var under 70 år i 1980, kan vi se hvor stor prosentandel av disse som vil være over 70 år i år 2000, eller med andre ord hvor stor andel som må erstattes i en 20-års-periode hvis bestanden skal opprettholdes. Ytterpunktene

representeres av *juristene*, der 40 prosent vil passere 70 år i perioden 1980-2000, og *førskolelærerne*, der bare 6 prosent vil gjøre det samme.

Yrkesretting på fransk og norsk

Disse betraktningene tar utgangspunkt i prosjektet "Yrkesretting av høyere utdanning — retorikk eller realitet" og erfaringer fra en studietur som to av Instituttets medarbeidere gjennomførte høsten 1986.

I utdanningspolitisk debatt synes det å være allmenn enighet om å øke universitetsstudiene relevans for yrkeslivet. Men hva legges egentlig i begrepet yrkesretting: Spesialisering, praktiske ferdigheter eller bestemte fagkombinasjoner?

Fenomenet er ikke særnorsk. Den sterke veksten i høyere utdanning i de fleste industrialiserte land på 1960- og -70 tallet har gjort at studentene ikke i samme grad som før kan velge fag etter egne interesser og likevel være sikret en god jobb. Det økte tilbudet av nye kandidater har gjort arbeidsmarkedet mer selektivt med hensyn på at utdanningen er relevant for jobben. Dette har vært med på å fremme satsing på kortvarig

yrkesrelevans *innenfor* universitetene (f.eks. Teknologisk orienterte studier).

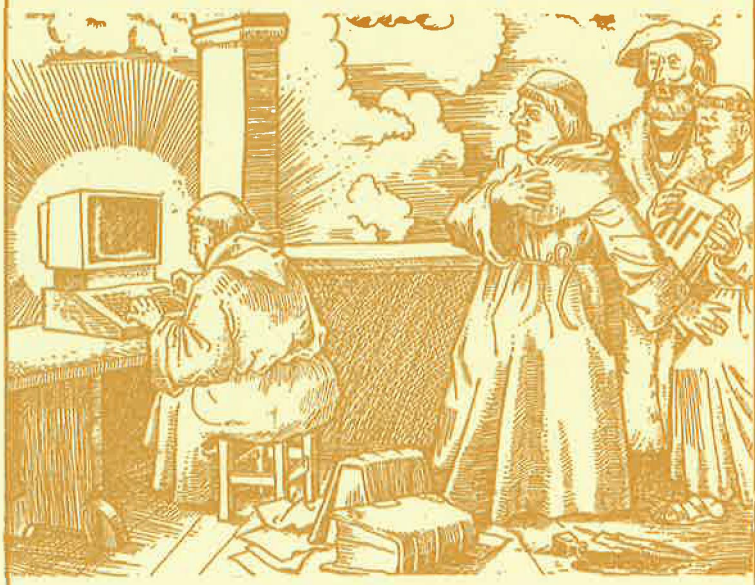
Er så denne tendensen uten problemer? Risikerer vi ikke at en sterkere vektlegging på yrkesrelevans kan undergrave universitetenes egenart som er fordypning, forskningsbasert undervisning, og utvikling av selvstendighet og kritisk sans? Egenskaper som *også* framheves som viktige i yrkeslivet. Kan vi oppleve det paradoks at mer yrkesretting gjør universitetene *mindre* brukbare i yrkeslivet på lang sikt?

Studiebesøket viste at dette dilemmaet diskuteres i Frankrike. Fransk høyere utdanning kan grovt deles i to hovedformer: De sterkt profesjonsorienterte, selektive og prestisjetunge Grandes Ecoles som i utgangspunktet er rent yrkesrettet og på den andre siden universitetene. Ved universitetene finnes to hovedformer for grader på høyeste nivå — en profesjonsorientert og en forskningsorientert. Studentene på den første var klart i flertall. I det siste hadde det kommet sterke signaler fra fransk næringsliv om at den profesjonsorienterte graden ikke er god nok. De mente derimot at

den forskningsorienterte graden var en utmerket basis for yrkesutøvelse. Samtidig begynner Grandes Ecoles som tradisjonelt ikke har hatt forskning, å bli mer forskningsorientert. På mange måter begynner univervitetene og

Grandes Ecoles å likne mer på hverandre. Dette illustrerer at universitetenes rolle overfor yrkeslivet ikke bare er å gi kandidatene rent yrkesmessige ferdigheter.

POA

To prosjekter om personalopplæring

For tiden arbeider vi med to prosjekter som henger nær sammen:

I prosjektet "Det skjulte universitet" er formålet å se nærmere på:

Hva slags tilbud om personalopplæring på høyere nivå gis i arbeidslivet? Hvordan organiserer og finansierer bedrifter og offentlige etater slik opplæring? Hva er bakgrunnen for bedrifters og etaters satsing på slik opplæring? Hvilke former for arbeidsdeling og samvirke finnes mellom ulike typer arrangører av opplæringstilbud?

Vi vil bruke varierte metoder: litteraturstudier, utnyttning av spørreskjemaer til bedrifter og offentlige etater, case-studier i utvalgte bedrifter, kartlegging av arrangører, utdanningspolitisk konferanse, studiereise til Sverige og Frankrike. Prosjektet skal vare i tre år (1987-89), vi hadde et forprosjekt i 1986 med rapport (notat 4/86).

I prosjektet "Kvinner i bedriftsopplæring" er formålet å se nærmere på kvinners deltakelse i personalopplæring. Vi ser her på

opplæring på alle nivåer i bedriftene. Opplæringens plass i bedriftenes eventuelle likestillingspolitikk er sentral. Vår metode er informantintervjuer supplert med personalstatistikk i utvalgte bedrifter. Prosjektet skal vare i to år (1986-87). Det er et oppdrag for Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Jakten på "det skjulte universitet" har startet

Vi er nå i gang med å analysere data om opplæring fra vel 70 bedrifter innen verkstedindustrien, fra prosjektet "Verkstedindustriens langsiktige kompe-

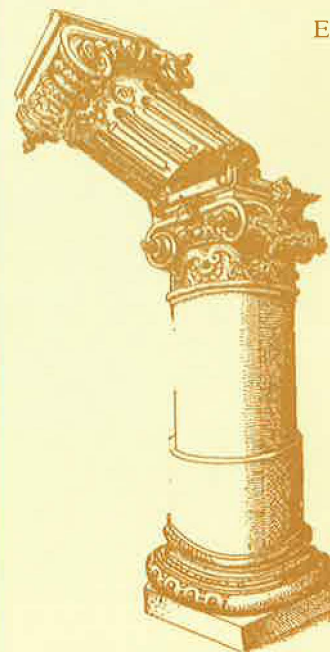
tansebehov". Senere vil vi analysere data om etter- og videreutdanning i åtte offentlige etater, fra et tidligere prosjekt. Til høsten starter vi intervjuer i en del bedrifter. Samtidig vil vi ta for oss arrangørsiden.

Opplæringsaktive bedrifter

Siden høsten 1986 har vi foretatt intervjuer for "Kvinner i bedriftsopplæring". Vi har valgt ut femten bedrifter som er aktive i å gi opplæring til sine ansatte (for en nærmere orientering se Kompetanse 2/1986). Opplæringen viser en imponerende bredde, fra grunnopplæring av ansatte som har kundekontakt til kurs i personlig utvikling åpent for alle ansatte og sekvenser av lederkurs. Mange av de femten bedriftene har såkalte "interne arbeidsmarkeder": de fleste ansatte kommer inn rett fra skole, får intern opplæring og forblir ved bedriften resten av sitt yrkesaktive liv. "Inngangsbilletten" er allmennfaglig eller yrkesfaglig videregående skole til bank, forsikringselskap, flyselskap. Disse har også adgang til bransjeskoler, tildels på høyskolenivå. "Inngangsbilletten" er universitet eller høyskole til mer høyteknologiske bedrifter

som oljeselskap og datamaskinfirmaer. I alle disse bransjene er skillet mellom mannsjobber og kvinnejobber i ferd med å bli svakere. Flere kvinner tar utdanning som kvalifiserer for tekniske stillinger og for lederstillinger — selv om kvinner fortsatt er i mindretall.

EB

Substitusjon på arbeidsmarkedet

Som bidrag til en nordisk utredning, er det ved instituttet utarbeidet et notat om norsk forskning om substitusjon på arbeidsmarkedet. Utredningen utføres i regi av NAUT, forskningsutvalget under de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter.

Med "Substitusjon på arbeidsmarkedet" menes i notatet at en type personell erstattes av en annen type personell innenfor en bestemt produksjonsprosess, bedrift, bransje eller generelt på hele arbeidsmarkedet. Substitusjonsmulighetene eller substituerbarheten gjelder i hvilken grad substitusjon kan skje uten at det går ut over produksjonen eller inntektene i den sektoren vi ser på.

Notatet avgrenser seg til substitusjon mellom personer med forskjellige typer utdanning.

Substituerbarhet

De analyser som hittil har vært gjennomført av substitusjonsmuligheter mellom ulike utdanningsgrupper, har stort sett forsøkt å

kartlegge visse hovedtrekk i substitusjonsstrukturen, dvs. en grovsortering av hvilke utdanningsgrupper som lett kan substituere hverandre og hvilke som vanskelig kan det.

Et neste skritt ville være å forsøke på en tallfesting av nivået på substituerbarheten. I Norge forsøker en nå å gjøre dette ved å kartlegge utdanningsgruppers produktivitet i forhold til ulike typer arbeidsoppgaver innenfor verkstedindustrien.

Substitusjonsmulighetene mellom ulike typer arbeidskraft kan bli begrenset av institusjonelle og organisatoriske forhold på arbeidsmarkedet. Eksempler på dette er lønnsforhandlingssystemet, profesjonaliseringen innen enkelte yrker og interne arbeidsmarkeder i mange bedrifter. Det trengs teoretisk forskning for å avklare hvorledes slike forhold påvirker substitusjonsmulighetene mellom ulike typer arbeidskraft. Det er også viktig å få bedre forståelse av hvorledes slike forhold påvirker mulighetene for å måle graden av substituerbarhet.

Utdanning og produktivitet

Et viktig perspektiv i denne forskningen bør være at substitu-

erbarhet avspeiler produktiviteten til ulike typer personell, hver for seg og i samspill. Substitusjonsforskningen bør gi innsikt i hva som er det mest produktive blandingsforhold mellom ulike typer personell i vårt samfunn i forhold til bedrifters mål og de overordnede samfunnsmessige mål. Den bør også gi innsikt i hva som er det beste blandingsforholdet når omkostningene ved å utdanne er med i vurderingen. Avstanden mellom det beste og det faktiske blandingsforholdet er forhåpentligvis en sentral drivkraft bak etterspørselsforholdene på arbeidsmarkedet. Den bør også være av stor interesse for utdanningsplanleggingen.

Perspektivanalyser

Perspektivanalyser for arbeidsmarkedet har i Norge gjerne vært laget ved å lage uavhengige anslag på det fremtidige tilbud og den fremtidige etterspørsel for de ulike grupper personell.

Disse analyser fører til en uheldig fokusering på overskudd på personell. Noen av disse overskuddene og underskuddene vil i praksis utligne hverandre uten problemer fordi det foreligger store substitusjonsmuligheter, mens andre kan summere seg opp til mangel- eller overskuddsproblemer.

For å forebygge slike problemer må perspektivanalysene ha som formål å vise hvorledes den tilgang på personell som vi får fra utdanningssystemet i årene fremover vil påvirke arbeidsmarkedet. Retningen på metodeutviklingen må være bort fra isolerte etterspørselsprognoser, mot prognoser for selve markedstilpasningen. I slike analyser er det helt nødvendig med anslag på substituerbarhet mellom ulike typer personell i de ulike sektorer av økonomien. Forskning om substitusjon er derfor et nødvendig grunnlag for en ny og bedre giv i arbeidsmarkedsprognosenes historie.

KAL

Kompetanse i verkstedindustrien

Prosjektet "Verkstedindustriens langsiktige kompetansebehov", som utføres på oppdrag for Mekaniske Verksteders Landsforening, nærmer seg nå sin avslutning. Et notat som beskriver planlegging, organisering, metode og praktisk gjennomføring av datainnsamlingen er publisert som notat nr. 1/87. Et notat om arbeidsoppgaver, kompetanse og jobbkrav i verkstedindustrien er rett rundt hjørnet.

Gjennom et spørreskjema har vi forsøkt å kartlegge de syssel-sattes utdanning og kompetanse

uavhengig av hverandre slik at en kan studere sammenhenger mellom utdanning og kompetanse. Den høyeste fullførte utdanning som den enkelte har er klassifisert etter Statistisk Sentralbyrås standard. Kompetansen er belyst ved å be de sys-selsatte om å vurdere i hvilken grad de kan greie å utføre en rekke spesifiserte arbeidsoppgaver med den kompetanse de nå har.

Svarene viser at den enkelte mener at en *kan* mye mer enn det en faktisk *gjør* og er utdannet for. Av de som har vurdert sin kompetanse i forhold til produksjonsarbeid, svarer over 90 prosent ja eller delvis på spørsmålet om de kan greie slikt ar-

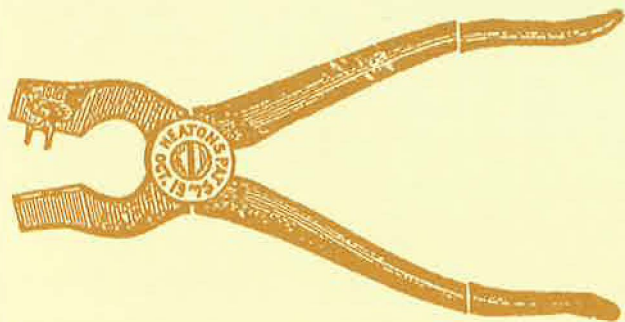
beid. Svaralternativene er "ja", "delvis" og "nei". Bare om lag halvparten av de sysselsatte utfører produksjonsarbeid

Vel 60 prosent av de som har vurdert sin kompetanse i forhold til produksjonsledelse mener at de helt eller delvis kan utføre slikt arbeid. Rundt 60 prosent mener de helt eller delvis kan delta i utviklingen av nye produkter og metoder. Til grunn for disse resultatene ligger svar fra et representativt utvalg av de ansatte, fra alle stillingskategorier i bedriftene.

Resultatene tyder på at de sys-

selsatté i verkstedindustrien vurderer seg selv til å ha en kompetanse som kan anvendes på en rekke ulike områder innen bedriften og bransjen. Dette gjelder altså uten betydelig tilleggsopplæring. Vurderingene gjelder hva en kan greie med den kompetansen en nå har. Når en i tillegg trekker inn mulighetene for å forme kompetansen gjennom opplæring, sitter en igjen med et inntrykk av stor fleksibilitet i tilpasningen mellom kompetanse og produksjonsoppgaver.

KAL

Bestillingsseddel

Meldinger

- 1985:1 FREMTIDENS JOBBER. En perspektivanalyse i grenselandet mellom sosiologi og makroøkonomi. Kr 60,—
- 1985:2 UTDANNING OG ARBEIDSMARKED 1985. En oversikt over situasjonen på arbeidsmarkedet for ulike typer høyere utdanning. Kr 60,—
- 1985:3 UTSTYR FOR FORSKNING. Situasjonen innen humaniora og samfunnsvitenskap. Kr 40,—
- 1985:4 GRUNNFORSKNING OG ANVENDT FORSKNING. Om utviklingen ved norske universiteter. Kr 80,—
- 1985:5 MELLOM NÆRINGS LIV OG GRUNNFORSKNING. En analyse av forskningsenhetene i instituttsektoren. Kr 80,—
- 1985:6 INTERNASJONAL KONTAKT BLANT UNIVERSITETSFORSKERE. Kr 60,—
- 1985:7 INSTITUTTSEKTOREN. Katalog over forskningsenhetene. Kr 100,—
- 1986:1 UTDANNING OG ARBEIDSMARKED 1986. En oversikt over situasjonen på arbeidsmarkedet for ulike typer høyere utdanning. Kr 60,—
- 1986:2 INSTITUTTSTØRRELSE. ADMINISTRATIV BELASTNING OG KOSTNADER VED UNIVERSITETENE. Kr 30,—
- 1986:3 INSTITUTTSEKTORENS FINANSIERING. Mellom marked og byråkrati. Kr 60,—
- 1986:4 SUR NEDBØR — ET STORPROSJEKT I NORSK MILJØFORSKNING. Kr 60,—
- 1986:5 TI ÅR ETTER EKSAMEN. Yrkeskarriere og arbeidssituasjon. Kr 100,—

Notater

- 1/85 BEHOVET FOR DATAUTDANNING. Noen aktuelle problemstillinger. Kr 40,—
- 2/85 OFFENTLIG FORVALTNING OG FORSKNING. Kr 40,—
- 3/85 OMSTILLINGER I HØYERE UTDANNING. En analyse av omstillingsprosessen ved universiteter og høyskoler. Kr 40,—
- 4/85 FORSKNING OM ARBEIDSLØSHET. En konferanserapport. Kr 50,—
- 7/85 BESLUTNINGER OM DIMENSJONERING I HØYERE UTDANNING. Kr 20,—
- 8/85 THE ROLE OF WOMEN IN HIGHER EDUCATION. The Case of Norway. Kr 60,—
- 9/85 DEPARTEMENTSMIDLER TIL FORSKNING. Omfang, utvikling og argumentasjon. Kr 30,—
- 11/85 TRENGSEL ELLER TRIVSEL? En delrapport fra prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold". Kr 80,—
- 12/85 INTERNE ARBEIDSMARKEDER OG PROFESJONER I OFFENTLIGE ETATER. Kr 80,—
- 14/85 UTDANNING OG ARBEIDSMARKED MOT ÅR 2000. DEL II. Arbeidsmarkedet for sivilingeniører. Kr 50,—
- 1/86 EVALUERING AV NTNFS HANDLINGSPROGRAM FOR MIKROELEKTRONIKK OG DATABEHANDLING. Kr 50,—
- 2/86 FORSKERREKRUTTERING TIL MATEMATISK-NATURVITENSKAPELIGE FAG. Kr 60,—
- 3/86 STATEN OG FORSKNINGSRÅDENE. (Under trykking)
- 4/86 DET SKJULTE UNIVERSITET. Formalisert personalopplæring på høyere nivå utenfor universiteter og høyskoler. (Under trykking)
- 5/86 MINERVAS SØNNER OG DØTRE. Kandidater fra universiteter og høyskoler 1890-1979. Kr 70,—
- 6/86 STATSBUDSJETT 1987. En oversikt over bevilgningsforslag, nye stillinger og prioriteringer som berører universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Kr 40,—
- 7/86 FRA KATEDRAL TIL BØRS — PRIVATISERING AV HØYERE UTDANNING? Kr 80,—
- 8/86 BELASTNING ELLER BERIKELSE? Delrapport fra prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold". Kr 60,—

- 9/86 FORSKERSTILLINGER. Søknung til stillinger utlyst i perioden 1984-85. Kr 40,—
- 10/86 DATAUTDANNING. En oversikt over de kvalitative behov og høyere utdanningsinstitusjoners tilbud. Kr 60,—
- 11/86 FORSKNING I DEN REGIONALE HØGSKOLESEKTOREN
- 12/86 ARBEIDSMARKEDET FOR NYUTDANNEDE INGENIØRER.
- Kandidater fra ingeniørhøgskolene i 1985. Kr 60,—
- 13/86 ARBEIDSMARKEDET FOR NYUTDANNEDE
- ALLMENNLEÆRERE OG FØRSKOLELÆRERE. Kandidater fra lærerhøgskolene i 1985. Kr 60,—
- 1/87 VERKSTEDINDUSTRIENS LANGSIKTIGE
- KOMPETANSEBEHOV. Datagrunnlaget for prosjektet (under trykking)
- 2/87 TID TIL STUDIER? Delrapport fra prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold". Kr 60,—

Kan sendes ufrankert i Norge Adressaten betaler portoen

BREV SVARSENDING

Avtale nr. 111000/84 OMD

NAVF's utredningsinstitutt
Briskeby
0209 Oslo 2

Annet

- De nordiske lands FoU-virksomhet, 1981-85, info.blad (gratis)
- FoU-statistikk 1985, (under trykking)
- FoU-statistikk 1986, alle sektorer (gratis)
- FoU-arbeid. Bevilgninger over statsbudsjettet 1985-87 (gratis)
- Instituttets årsmelding (gratis)
- Abonnement på samtlige publikasjoner (25% rabatt)

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer: _____

Dette jobber vi med

Arbeidsmarkedsundersøkelsene

Hovedmedarbeidere: Rolf Edvardsen, Inger Henaug, Grethe Hovland, Fridtjov Thorkildsen (perm.), Sidsel Valmot.

Planen for Arbeidsmarkedsundersøkelsen i 1987 innebærer stort sett en fortsettelse av opplegget vi har hatt de to siste årene. Det vil komme en ny publikasjon i serien UTDANNING OG ARBEIDSMARKEDET i oktober, bl.a. med hurtigstatistikk fra HALVTÅRSUNDER-SØKELSEN av vårkullet 1986. Til høsten starter planlegging av en undersøkelse av arbeidsmarkedet noen år etter eksamen for noen utdanningsgrupper.

Rulett

Hovedmedarbeidere: Knut Arild Larsen, Thorleif Owren (perm.)

RULETT er en matematisk formulert modell av arbeidsmarkedet. Modellen brukes til å kople sammen perspektiver for næringsutviklingen med utviklingen i utdanningssystemet.

Verkstedindustriens langsiktige kompetansebehov

Hovedmedarbeidere: Tom Colbjørnsen, Knut Arild Larsen, Thorleif Owren (perm.) og Øyvind Eliassen

Prosjektet tar sikte på å klarlegge hvordan verkstedindustriens behov for kompetanse kan dekkes, hvilke krav som stilles til utdanningssystemet, bedriftenes egen opplæring av sine ansatte og hvilke konsekvenser dette vil få for den enkelte funksjonær eller arbeider som er i industrien i dag. Data innsamlet fra ansatte og ledelse i verkstedindustrien skal sammenholdes og innpasses i de langsiktige perspektivberegninger for norsk økonomi.

Studentenes tidsbruk og studieforhold

Hovedmedarbeidere: Lisbet Berg, Hedvig Broch, Per Olaf Aamodt

Prosjektet tar sikte på å gi et bilde av dagens student og hans/hennes tidsbruk. I prosjektet inngår en spørreskjemaundersøkelse som bl.a. kartlegger studentenes utnyttning av universitetenes tilbud og hvordan de vurderer det. Dessuten har et utvalg studenter ført "tidsdagbok" en hel uke.

Styring, fagmiljø og undervisningsvilkår

Hovedmedarbeider: Per Olaf Aamodt

Prosjektet tar sikte på å belyse hvordan styrings- og samarbeidsforholdene ved universitetene påvirker kvaliteten av både undervisning og forskning. Vi vil primært fokusere på undervisningen, og gjennom et forprosjekt i 1987 finansiert av NORAS (LOS-programmet) komme fram til opplegget for et større prosjekt som vil begynne i 1988.

Yrkesretting av høyere utdanning

Hovedmedarbeider: Per Olaf Aamodt

Prosjektet tar sikte på å belyse fenomenet yrkesretting gjennom begrepsavklaring og drøfting. Motsetningsfylte og problematiske sider ved yrkesretting/markedretting vil bli tatt opp. Metode: Litteraturstudier, dokumentgjennomgang, informantintervjuer.

Det skjulte universitet

Hovedmedarbeidere: Ellen Brandt, Lisbet Berg

Prosjektet belyser ulike sider ved den formaliserte personal-

opplæring på høyere nivå som betales av arbeidsgiver. Metoder: Litteraturstudier, bruk av tilgjengelige data fra andre undersøkelser ved Instituttet, case-studier med informantintervjuer i utvalgte bedrifter, kartlegging av arrangører.

Kvinner i bedriftsopplæring

Hovedmedarbeidere: Ellen Brandt, Fride Eeg-Henriksen (perm.)

Rekrutteres kvinner i mindre grad til bedriftsintern opplæring og får de mindre karrieremessige utbytte av slik opplæring enn menn? Gjennom prosjektet vil bedrifter i ulike deler av landet bli oppsøkt gjennom feltarbeid, i tillegg vil informantintervjuer og studier av skriftlig dokumentasjon bli benyttet.

Og disse jobber ved avdelingen

Avdelingssjef Knut Arild Larsen, utredningsleder Fride Eeg-Henriksen (perm.), utredningsleder II Tom Colbjørnsen, utredningskonsulentene Lisbet Berg, Ellen Brandt, Rolf

Edvardsen, Thorleif Owren (perm.), Fridtjov Thorkildsen (perm.) og Per Olaf Aamodt, utredningsassistente Inger Henaug, Grethe Hovland og Sidsel Valmot, førstekontorfullmektig Kristin Haugen.

Noe å tenke på

I 1947 blir *Statens Lånkasse for studerende ungdom* opprettet for å sette studenter ved universiteter, vitenskapelige høyskoler og lærerutdanninger i stand til å gjennomføre studiene. Støtten gis som lån uten sikkerhet og uten renter i studietida. Lånene er behovsprøvd mot økonomisk bæreevne, der både søkerens, foreldrenes og evt. ektefellens inntekt og formue trekkes inn. Utlånsrenta er 2,75 prosent.

Skattefrie nedbetaling

I 1955 vedtok Stortinget at avdragene på utdanningslån til Lånekassen skulle være skattefrie. Etterspørselen etter utdanningslån økte og det ble stilt

spørsmål om det rimelige i at de som har høyest inntekter skal ha størst skattefordel av lån til utdanning. Skattefrie nedbetaling ble tatt bort i 1961.

Yrkesavhengig tilbakebetaling

Fram til 1978 skulle tilbakebetalingen av lånet tilpasses lånets størrelse, utdanningens art og forventet lønnplassering, men det skulle likevel betales innen 20 år. Dette førte til at de ulike yrkesgruppene fikk betalingsplaner som i varierende grad samsvarte med den enkeltes faktiske økonomiske evne, og de fleste hadde etterhvert en nedbetalingstid på 28 år. I 1978 får alle like tilbakebetalingsvilkår: 20 års nedbetalingstid og 6 "lavtminer" i begynnelsen av tilbakebetalingen. Renta er da 7,5 prosent.

Hovedfagsstipend

Fra 1962 kunne det gis stipend på inntil 5 000 kr. siste skoleår til studenter som arbeidet med hovedfag, magistergrad, lisensiatgrad eller særlig krevende studium. Stipendiet var behovsprøvd. Fra 1962 til 1968, da dette stipendiet ble avviklet, var det hvert år satt av et beløp på 350-400 000 kr. til dette formålet.

Bonus

I 1964 ble det foreslått at alle som fullførte studiene skulle få utbetalt en andel av utdanningskostnadene. Det skulle erstatte behovsprøvd stipend til borteboende studenter. NSU anbefalte dette, mens departementet mente at studenter under utdanning ikke ville ha nytte av ordningen, og foreslo i stedet å gi borteboerstipend. Stipendet skulle gi tilnærmet kompensasjon for merutgiftene ved å bo borte.

Stimuleringsstipend

for jenter og gutter som velger utradisjonell utdanning ble innført i 1982 (begrenset til første året av utdanningen). Innen høyere utdanning gjaldt det bare for noen få utdannings typer i 1982 og 1983.

Ny lov i 1968

I 1968 vedtas en ny *lov om stønad til ungdom i videregående utdanning* (dvs. for all utdanning utover grunnskolen). Målsettingen er å demokratisere rekrutteringen til utdanning i forhold til økonomisk og sosial bakgrunn, effektivisere utdanningsforløpet og skaffe landet tilstrekkelig utdannet arbeidskraft. Renta var da 4,75 prosent.

Stipend blir hovedform for

støtte til elever i 10.-12. klasse-trinn. Lån blir hovedform for støtte til studenter i postgymnasial utdanning. Elever i 10.-12. skoleår kan få suppleringslån hvis spesielle forhold tilsier det.

Ny lov i 1985

I 1985 gjennomføres en ny lov om utdanningsfinansiering. I tillegg til målene som gjaldt i den forrige loven, skal også rekrutteringsbarrierer som skyldes kjønn, alder og sosial situasjon brytes ned. Renta er økt til 11,5 prosent. Fortsatt skal stipend være hovedform for støtte til elever i 10.-12. skoleår og lån være hovedformen for høgskolestudentene. Det gamle, detaljerte stipendsystemet avvikles til fordel for et system med *utdanningsstipend* som utgjør en andel av det totale støttebeløpet den enkelte søker har krav på. I tillegg til det generelle utdanningsstipendet, kan ulike stipend tildeles.

Interessant å merke seg er at samtidig som målsettingsparagrafen utvides til likestilling også mht. kjønn og sosial situasjon, tas stimuleringsstipend for valg av utradisjonell utdanning og borteboerstipend bort.

Elisabet Rogg